

Inauguració oficial del curs acadèmic 2005-2006

Al·locució del rector de la Universitat Politècnica de Catalunya, Josep Ferrer Llop, dijous, 29 de setembre de 2005

Senyor secretari general del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, Excel·lentíssim president del Consell Social de la UPC, senyor secretari general de la UPC, Dr. Josep Maria Rovira, Dr. Jaume Freixa, autoritats, convidats, membres de la comunitat universitària, senyores i senyors, amics i amigues....

Siguin les meves primeres paraules d'agraïment per a les persones que avui ens acompanyen en aquest solemne acte inaugural de curs acadèmic 2005-2006.

En l'acte d'inauguració del curs passat plantejava que la UPC havia completat el conjunt de canvis que li havien de permetre abordar de forma decidida el procés d'adequació a la futura, però propera, societat del coneixement, a la vegada que s'havien ja fet els primers passos en aquesta direcció. Un procés que hem anomenat la segona transició, com a contrapunt a una primera que va significar el pas de la universitat de la dictadura franquista a un sistema universitari homologable al dels països avançats del nostre entorn. Es tracta d'un nou repte que presenta dificultats afegides, atès que el model d'horitzó és encara força indefinit, el marc legislatiu no resulta adequat i aquesta vegada no podem esperar augments significatius de recursos derivats de forts increments de la població universitària. Aquestes dificultats podrien atenuar-se parcialment, ja que a hores d'ara tenim expectatives de millora en aquest marc legislatiu i no perdem l'esperança d'augments en les assignacions pressupostàries. Quant al nou model d'universitat, el debat continua obert, tant en l'àmbit europeu (procés de Bolonya, directrius de Lisboa), com en el mundial (ronda de Doha de l'OMC).

En qualsevol cas, la UPC ha abordat decididament aquesta segona transició, contribuint amb les seves experiències i aportacions a definir i construir aquesta universitat del futur. Ja el 2002 vam fixar els eixos bàsics que ens havien de guiar: l'excel·lència acadèmica, el compromís social, el bon govern i l'atenció a les persones. Així, els nous Estatuts i reglaments han significat, d'una banda, l'enfortiment de la transparència i de la participació de la comunitat universitària en el govern de la Universitat i, de l'altra, la flexibilització de les estructures i ordenacions internes. A més, hem fet avanços ben concrets: uns per iniciativa pròpia, com ara el centre de dobles titulacions CFIS, l'impuls a l'aeronàutica i la logística, l'organització interna en grups de recerca, la configuració del Campus del Baix Llobregat o la reorientació d'UPCnet; d'altres, com ara el Barcelona Supercomputing Center-Centro Nacional de Supercomputació (BSC-CNS), el centre de supercomputació més potent d'Europa, gràcies a la col·laboració d'entitats i institucions externes. Tots aquests progressos basats en l'esforç i l'encert dels membres de la nostra comunitat universitària. Però crec que el conjunt de realitzacions previstes per al curs que ara encetem justifiquen que el considerem de plena inserció en aquesta segona transició.

En efecte, pel que fa a la docència, l'Enginyeria Superior de Mines al Campus de Manresa completa el pla de programació acadèmica aprovat el 2002, mentre que alhora avancem decididament en la implementació del procés de Bolonya. Hem fet ja passos molt importants en aquest àmbit, com l'elaboració del model de docència o l'adequació de la normativa acadèmica. En el futur més immediat, assenyalem, en primer lloc, la posada en marxa dels primers màsters Erasmus Mundus: podem enorgullir-nos que només un altra universitat europea ens iguala en aquest tema i que, en particular, som l'única universitat espanyola que coordina algun d'aquests màsters europeus. En segon lloc, destaquem la configuració del primer catàleg de màsters oficials, resultat d'un extraordinari esforç col·lectiu que combina l'empenta de les diferents unitats i proponents amb la voluntat de coordinació i consens. Es preveu igualment que en els pròxims mesos sigui aprovat el nou catàleg estatal de titulacions de grau i de màsters amb directrius i que, per tant, haguem d'abordar-ne la programació acadèmica, la qual podria comportar reestructuracions de gran envergadura. Tot això va acompanyat d'una nova política de formació permanent i, en particular, de noves iniciatives des de la Fundació UPC, com de fet ja ho són la posada en marxa efectiva de la primera delegació internacional (a

Santiago de Xile), els primers postgraus en col·laboració amb altres universitats (com la de les Illes Balears) o les experiències ja en marxa de formació corporativa (amb Agbar).

Tanmateix, ens amoïnava que la nostra oferta de formació tecnològica quedés fora de l'abast de nombrosos estudiants potencials, sobretot en els estudis de postgrau i posteriors, que no podien accedir a la nostra docència presencial per raons geogràfiques, per incompatibilitats horàries, per limitacions personals, etc. Les experiències prèvies aconsellaven operar en règim de semipresencialitat, i per superar les dificultats jurídiques i econòmiques s'ha optat, d'acord amb el DURSI, per una fórmula ja emprada per altres universitats: la constitució d'un centre adscrit participat majoritàriament per la mateixa UPC. És així com aquest curs començarà la seva activitat el CUSP (Centre Universitari Semipresencial Politècnic), amb una doble titulació de segon cicle impartida des de l'Escola Politècnica Superior d'Edificació de Barcelona (EPSEB), amb uns cent cinquanta matriculats, majoritàriament aparelladors i arquitectes tècnics de Catalunya i Balears. No cal dir que les expectatives del CUSP són grans, però també ho són les dificultats. En tot cas és un intent agosarat de fer arribar el nostre ensenyament al llarg de la vida a moltes més persones.

Consideracions semblants valen per a una altra experiència, aquesta en l'àmbit de la recerca i la transferència de resultats. Es tracta del GIRO, centre tecnològic sobre Gestió Integral de Residus Orgànics, impulsat per l'Ajuntament de Mollet del Vallès, l'IRTA i la UPC, al qual esperem sumar altres col·laboradors significatius. Aquesta iniciativa aplega la doble voluntat de crear un centre de referència a Catalunya sobre un tema de gran transcendència social i alhora contribuir a eixamplar la xarxa universitària, adaptant-se a la configuració geogràfica del nostre teixit productiu i demogràfic, i atraient així la col·laboració d'altres institucions i agents socioeconòmics. L'experiència ha resultat tan atractiva que ja tenim noves propostes en direccions similars.

Aquest centre és un element més que s'integra en un dels reptes més grans de la UPC: el Parc UPC, que pretén articular tota la corona d'entitats vinculades que s'ha anat configurant, des del pioner Centre Internacional de Mètodes Numèrics en Enginyeria (CIMNE), fins als recents BSC-CNS o IBEC. Es tracta d'entitats mixtes majoritàriament participades per institucions externes però d'alguna manera tutelades acadèmicament per la UPC. Constitueixen un dels nostres eixos principals de desenvolupament i de servei a la societat, però ni la legislació ni la nostra normativa interna aborden amb profunditat els mecanismes polítics i econòmics que garanteixin la concordança d'objectius amb la UPC i el benefici equilibrat de tots els integrants. El Parc UPC, fruit dels darrers mesos d'anàlisi de les oportunitats i també de les dificultats, és un pas en aquesta direcció, per potenciar aquestes entitats i estructurar un dels principals eixos de futur de la UPC.

Seguint en l'àmbit de la recerca, assenyalem com una de les concrecions immediates del nostre Pla de recerca 2010, la creació dels primers centres de recerca estatutaris, en dos camps d'evident interès estratègic: l'aeroespacial i la nanoenginyeria. Sens dubte, aquests centres ajudaran a fer que la nostra recerca continuï creixent en quantitat, i sobretot en qualitat, com ha anat succeint en els darrers anys. Destaquem igualment, com a experiència pionera, la posada en marxa d'un mecanisme d'avaluació, mitjançant indicadors específicament dissenyats a aquest efecte, de l'activitat de recerca en el camp de l'arquitectura, un camp de prestigi reconegut però del qual sovint no es tenen prou en compte les especificitats.

Pel que fa a la transferència dels resultats de la recerca, continuarem ampliant el ventall d'activitats, avançant cap a un concepte més ampli de rendibilització socioeconòmica d'aquests resultats. Una experiència especialment significativa serà l'inici dels projectes K2M en l'àmbit de les TIC, que consisteixen en col·laboracions entre la UPC i entitats externes per abordar conjuntament la fase de desenvolupament de resultats de la recerca, a fi d'obtenir productes o serveis directament comercialitzables i, per tant, més adequats per a la generació d'empreses derivades o similars.

També en el marc internacional assumirem nous reptes, com ara la presidència de la xarxa Cluster o la incorporació a la principal xarxa mediambiental, resultat de la nostra llarga tasca d'educació i recerca en aquest camp, així com de l'aplicació a la nostra activitat interna. Molt en especial, ens hem de referir a la presentació del primer Informe mundial sobre educació

superior (aquest dedicat al finançament), complint l'encàrrec que ens va fer la Unesco a través de la xarxa GUNI. Farem aquesta presentació en el marc de la II Conferència Barcelona sobre Educació Superior i de la II Trobada de Premis Nobel. Consolidem així una iniciativa amb una enorme projecció de futur.

Pel que fa a les infraestructures, aquest curs conclourem importants actuacions en els campus del Baix Llobregat i de Sant Cugat, abordarem probablement projectes ambiciosos per a la Fundació UPC i veurem per fi el començament de dues obres d'especial importància. En primer lloc, la reforma de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona (ETSEIB), que comprèn noves edificacions on hostatjar amb escreix les activitats que actualment es desenvolupen a les "torres", amb la remodelació de la resta d'instal·lacions. En segon lloc, el Campus del Besòs, els vectors del qual seran, finalment per acord entre totes les institucions implicades, els de l'energia, l'aigua, la mobilitat, l'arquitectura, l'urbanisme i l'edificació, sota el denominador comú de la sostenibilitat, i que es basarà en el trasllat de l'Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica Industrial de Barcelona (EUETIB) i de l'EPSEB, i en el desdoblament de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona (ETSAB).

Mai no ens cansarem de repetir que l'element clau de totes aquestes realitzacions és el nostre capital humà. També en aquest sentit el nou curs ofereix fets importants: el primer conveni de PDI contractat, el nou conveni del PAS laboral, la compleció del procés de perfils, l'aposta per reforçar el personal de suport a la recerca, etc. Cal destacar igualment les primeres habilitacions prou àmplies per al PDI funcionari, en la consecució de les quals la UPC ha tingut un paper destacat. Només a partir d'unes condicions i expectatives de treball satisfactòries es pot exigir la coresponsabilitat imprescindible per al bon funcionament de la Universitat.

Com deia al començament, crec que aquest conjunt de realitzacions, afegides a les ja engegades, justifiquen l'afirmació que el curs 2005-2006 s'insereix plenament en aquesta segona transició cap al nou model d'universitat que en els pròxims anys haurem, alhora, de definir i construir perquè sigui plenament vigent en la pròxima dècada. No és ara el moment d'analitzar i debatre les característiques d'aquest nou model, per bé que les actuacions abans ressenyades apunten ja alguns perfils possibles. Aquest tema ha de ser objecte de treball del Consell de Govern, del Claustre Universitari, del Consell Social, de la Junta Consultiva i de la resta d'òrgans col·legiats. Ho serà sens dubte en la campanya electoral per a rector prevista per al pròxim hivern. Espero que ho sigui també en el procés de revisió de la LOU i, en general, en els diversos fòrums interns i externs, per aplegar els punts de vista dels diferents agents implicats.

Però sí que voldria destacar ara dues preocupacions bàsiques. En primer lloc, hem de ser capaços de compatibilitzar aquest debat i treball a llarg termini amb la resolució dels problemes immediats, quotidians, sovint enrevessats i poc vistosos, però que continuen sent la nostra responsabilitat primordial per a la millora de la docència i la recerca. En segon lloc, aquesta segona transició ha de ser un projecte d'àmplia participació, de forma que el model resultant amplii la coresponsabilització de la comunitat universitària i del nostre entorn social. Caldrà cercar canals de participació per al personal del Grup UPC i de les nostres entitats vinculades. Caldrà aprofitar millor les aportacions del Consell Social i dels consells assessors. També caldrà progressar en l'àmbit intern; per exemple, en la participació del PAS en la presa de decisions: si l'LRU va significar la plena assumpció de les tasques de gestió i la LOU va legitimar-ne l'accés a la Secretaria General, potser cal plantejar als legisladors la possibilitat que els membres del PAS tinguin també accés als vicerectorats. Més enllà dels exemples concrets, el que ara importa destacar és que d'aquesta segona transició n'hem de fer una oportunitat per a un govern més participatiu de la Universitat.

És així com aconseguirem que el nou model universitari aprofundeixi encara més el caràcter de servei públic de l'ensenyament superior, fent que la Universitat sigui no només una institució acadèmica, sinó també un agent socioeconòmic, compromès amb el benestar de la ciutadania, amb un desenvolupament igualitari i sostenible i, en definitiva, amb un món més savi i més just.